

PÕHJA-KURAMAA LIIVLASTE KÜLADE NIMETUSED

Käesoleva artikli eesmärgiks on anda kronoloogiline ülevaade läänemeresoome ja balti elementidest liivlaste külade nimedes (suure panuse selle probleemi lahendamisel on teinud juba V. Kiparsky [1]) Käesoleva uurimuse jaoks on läbi vaadatud senised arvestatavad etümoloogiad ning mõnel juhul üle vaadatud senised.

Põhja-Kuramaa liivi kalurikülade kohanimed ilmuvad dokumentidesse esimest korda 13. sajandil. 1920. aastal mainitakse *Īra* jõge (*aquam, quae Yrva dicitur* [2]) ja *lūʹž*-nime (13. sajandil on see järve nimeks: *die see to Losne* [3] - vastava kohanime lokaliseerimisel tekib siiski probleeme). Juba need kaks kõige varasemat kirjapanekut osutavad läänemeresoomlaste ja baltlaste olemasolule Põhja-Kuramaa rannikul.

Liivi *Īra-joʹG, joʹuG*, lt *dizʹersup* [4], *Diʹziēre* [5], *Irbe, Irve, Diʹzirbe, Diʹzirve, Lielirbe* [6] tekib kahe jõe - Rinda ja Stende - kokkuvoolukohas ning on 32 km pikkune. Suuremas osas on jõgi liivlaste ranniku ja selle läheduse territooriumil. Lt *Rinda*, lv *rīnda* jõe nimi leidub juba 15. sajandi dokumentides [7], mistõttu on vaevalt võimalik, et nimi *Īra* ning selle variante oleks kasutatud pikema jõevoolu kohta. Jõenime *Īra* on seostatud liivi keele sõnaga *Īrva, Īra* 'Reh' [8]. vrd. ka e *hirv, hirve*.

Liivlaste küla nimi *lūʹž*, lt *Lūžna* [2], *Lūž-cems* [9] on kõige tõenäolisemalt seostatav läti keele verbiga *lūzt* 'brechen' [10] ning selle tu-

1 Kip.	7 Kip. 232.
2 Kip. 211-212.	8 Biel. Gr. 184, Kip. 212-212, Ket. W. 81.
3 Kip. 122.	9 U IV 274.
4 U IV 276.	10 ME II 521.
5 Endz. Lvv II, 147.	
6 UN I. 72.	

letisega, näit., *lūžņa* 'etw. Gebrochenes, Verwüstetes, der Windbruch, das Fallholz; allerlei Kram, Schund, allerlei Abfälle, Unrat, Kehricht...' [11], *lūznis* 'der Ort im Walde, wo viele gebrochene Bäume sind...' [12], vrd. ld *lūžnia*, *lūznis* (2) 'ära murtud tükk', *lūžnūs*, -i, *lūžūs*, -i 'habras, kiiresti murduv' [13]. Mainitud verbi tuletised on läti kohanimedes kõige laiemalt levinud Kuramaal, seega kuulub liivlaste küla nimi sellesse levikuareaali [14].

Esimesed liivi külade nimed ilmuvad dokumentidesse 14. sajandil (1387. a.): *Domesnes*, *Minor Irwa*, *Sigkeragke* [15], *Irwanunde* ning *Gipkewalme* [16].

Domesnes oli ajaloodokumentides mitme sajan-di väitel tänapäeva lv *kūolka*, lt *Koļk(a)* küla nimetus. Esimest korda *Domesnes* (*tumisnis*) on mainitud juba 11 saj. Södermanländi ruunikirjas [17]. *Domesnes* sai vaevalt olla kohalike elanike antud nimi, seetõttu ei saa selle põhjal teha antusi asustatud kohe algsest etnilisest koosseisust.

Raske on teha vaieldamatut otsust ka lv *sīkrēg* [18], lt *Sīkrags* [19], 1387 *Sigkeragke* nime päritolust. Seda on võimalik seletada nii läänemeresoome kui ka balti keelte seisukohalt. Juba A. Bielenstein avaldas arvamust, et kohanimi *sīkrēg* on liitsõna, seletades seda läti keele seisukohalt: lt *sīks* 'klein, winzig' + lt *rags* 'Horn, Vorgebirge' [20]. Samuti osutas ka V. Kiparsky, et kohanimele on raske leida sobivat tõlgendust läänemeresoome keelte seisukohalt, kuid selle esimene komponent võivat pärineda liivi kalanimest *sīg* 'Felchen, Schnäpel (Salmo lavaretus)', vrd. ka e *siig*, sm *siika*, vps *sīg* [21]. Siiski leidub ka läti keeles kalanimi *sīga* (*Coregonus lavaretus*), mida osa keeleteadlasi peab läänemeresoome laenuks läti keeles, kuid paralleele sõnale on ka germaani ja slaavi keeltes [22].

11 Ibid.	17 LVA 12.
12 Ibid.	18 Ket. W. 369.
13 LKZ VII 717, 721; LEW 347.	19 U IV 252.
	20 Biel. Gr. 157.
14 Lvv I 2., 353-354.	21 Ket. W. 369.
15 LUB Sp. 513.	22 Laum. 1973, 214-215.
16 LUB Sp. 532.	

Palju mõtisklusi on olnud seoses kohanime teise komponendiga lv $-r\hat{e}G$, lt $-rags$. Läti rannikul on umbes 60 kohanime komponendiga $-rags$ (nende seas lisaks mainitule ka lt *Koštrags*, *Pit-rags*), mida seostatakse läti keele sõnaga $-rags$ 'das Horn; die Landspitze; das Vorgebirge; die Spitze eines Berges od. Felsens', vrd. ka ld *rāgas*, mpr *ragis* [23]. Läti keeles on sõnas toimunud tähenduse ülekanne 'sarv' → 'maasäär; leetseljak, madalik'. Sellist protsessi on teada ka leedu keelest, kus sõnal *rāgas* on tähendused 'maasäär; madalik meres, järves; poolsaar'. Tähenduse ülekanne 'sarv' → 'maasäär' → 'leetseljak' on toimunud ka vene keele loodemurretes [24]. Seega on kohanime $s\check{i}kr\hat{e}G$, lt $S\check{i}krags$ (ka lv $pi\check{t}r\hat{e}G$ ning $ko\check{s}tr\hat{e}G$) komponent $-r\hat{e}G$, lt $-rags$ kõige tõenäolisemalt pärit läti keelest. Võimalik, et kohanimi on olnud sega-liitkohanimi esimese komponendiga liivi ning teise läti keelest. V. Kiparsky arvamus kohaselt osutab antud küla nimi, et $s\check{i}kr\hat{e}G$ on algselt olnud läti asualaks [25].

Kui 14. sajandil kirja pandud külanimed *Domesnes* ja *Sigkeragke* ei luba teha vaieldamatut otsust külade algsest etnilisest koosseisust, siis kindlamat otsust saab teha *Minor Irwa*, *Irwemunde* ning *Gipkewalme* kohta.

Minor Irwa ehk lv *irāi*, *irā'i*, *irā'ik-kūla*, *irē* [26], lt *Mazirbe*, *Mažtēr* [27]-küla nime - nagu ka *Īra* jõe nime - etümologiseeritakse liivi keele arhaismiga *Īra*, *Īrva* 'Reh' [28]. Eestlased on küla nimetanud *irve* külaks, seega on -e liivi kohanimis *irē*, nagu on osutanud L. Kettunen, seletatav eesti keele mõjuga [29]. Seoses kohanime saksakeelse vormi üleskirjutusega 14. sajandil tekib küsimus, miks ajal, mil vähemalt ajaloodokumentides *Īra* küla saksakeelset nimetust *Gross Irwen* ei ole mainitud, tekib vajadus *irāi* küla tähistada omadussõnaga 'väike' (sks. *klein*, vrd. ka lt *Mazirbe*, kus lt *mazs* 'väike'). Arvatavasti on vaadeldav küla nagu *Īra* külagi oma nime saanud jöenimest, vrd. *i.rē* *io'.uk* [30], lt *Mazirbe*,

23	ME III 466; Laum.	26	Ket. W. 74
	1987, 67-75.	27	U IV 25
24	Laum. 1987, 67, 69.	28	Ket. W. 74.
25	Kip. 160-161.	29	Ibid.

Upe, Reinupe, Silinupe [31]. *i-rè io'uk* on *Tra* jõest väiksem, 26 km pikkune, ning suubub merre küla lähedal. L. Kettuse sõnaraamatus on mainitud niitude nimi *irà'ip-pelist* (*nittēD*) 'Benennung der Wiesen unweit Ire' [32], mis on jõe kaldal asuvad niidud. Kahe ühenimelise jõe asumine võrdlemisi väikesel territooriumil võis tekitada orienteerumisraskusi, paratamatult pidi toimuma mingi diferentseerumine. Võib-olla on sellega seletatav vorm *ira-* oodatava *Tra-* asemel. L. Kettunen oletab vormi *irāi* puhul võimalikku kinnistunud ainsuse latiivi (vrd. lv *kōdā'i* 'koju') või toposformandi -*ja* liitumist (*irā'i* < * *hirvaja*) [33].

1387. aastal mainitud külanimi *Irwemunde* [34] on 1582. - 1583. aasta Piltene vakuraamatus asendunud nimetusega *Gross Irwen* [35], vrd. lv *Tra* [36], lt *Dižierc(iems)* [37], *Lieliirbe* (lt *dižs, liels* 'gross'). Eestikeelne külanimi on olnud *sur irvē* [38]. Arvatavasti, nagu eelnevalt mainitud *irā'i* küla nimi, on seegi tekkinud hüdronüümist, vrd. *Tra-jo'v* ja lv *Irva, Tra* 'Reh' [39]. Järelikult viitavad saksakeelne *Gross* ja lätikeelne *dižs, liels* sel puhul pigem jõe, mitte küla suurusele.

1387 *Gipkewalme*, 1424 *Gypkewalke* [40], lv *giṣk*, lt *Gibksc* [41] on üks väheseid liivi külasid, mis asub Riia lahe kaldal. V. Kiparsky arvamuse kohaselt ei saa kohanime seletada tänapäeva läti keele seisukohalt ning see peaks olema balti päritolu. Esimestest kirjapanekutest selgub, et algselt on külanimi olnud liitsõna, mille esimene komponent seletub isikunimega *Gibbeke*, mida V. Kiparsky peab muinaspreisi või leedu nimeks. Ajaloodokumendid tõestavad, et Kuramaal oli teisigi samatüvelisi nimesid, nt. 1523 *Hans Gybbe, Hermen Gibbedoeth, Hansz Gibbene* [42]. 14.-

30 Untersuchung 104.
31 LUN II 55.
32 Ket. W. 74.
33 Ibid.
34 LUB Sp. 532.
35 Arb. 215.
36 Ket. W. 81.

37 U IV 274.
38 Ket. W. 74.
39 Ket. W. 81.
40 Kip 192-193.
41 U IV 251.
42 Blese 286, 106.

15. sajandi kirjapanekutes leidub ka teisi vastavatuvelisi kohanimesid, nt. 1551 by *Gibben*, 1331 in villa *Gybelendorpe*, 1542 *Gibbelen* = lt *Ġibulniek*, *Ġibuġgals* [43]. Osa vastavatuvelisi kohanimesid võib tõesti olla isikunimelist päritolu, samas tuleb arvesse võtta läti keele verbi *ģibt* 'einsinken, sich senken' [44], millest mainitud isikunimed on arvatavasti tuletatud ning millest osa kohanimesid võis tekkida otse. J. Endzelīns kahtles, kas verb *ģibt* on läti keele sõna, tuleb arvestada laenamise võimalust kursi keelest. Konsonant *ģ* oodatava *dž* asemel ei vasta küll traditsionaalsele ettekujutusele kursi keele konsonantismist, kuid uuemad uurimused võimaldavad ka sellist oletust. Vrd. ka mpr isikunime 1396 *Gibbune Gebune* [45].

Kohanime algne teine komponent 14. saj. -*walme* < lv *vālgamō* 'Landungsplatz' [46], vrd. e *valgma* 'Stelle am Ufer, wo die Böte an's Land gezogen werden' [47]. Kui kohanime esimene komponent on tekkinud isikunimest, siis algselt *Gipkewalme* võis tähistada mõnele isikule kuuluvat valgmat. Samas tekib küsimus, kas kohanime teine komponent pärineb sel juhul liivi või läti (?kursi) keelest, vrd. lv laenu läti keeles *valgums* 'eine Anfurt, die Landungsstelle für Fischerböte', 'ein bestimmter Fischerplatz ...' [48]. Küsimuse võib sõnastada ka järgmiselt: kas 14. sajandil üleskirjutatud *Gipkewalme* on liitkohanimi, mille komponendid pärinevad kahest keelest, või on liivi laenu levik läti keeles sajan-dite vältel kitsenenud. Riia lahe läänekaldal on kasutusel teine laen liivi keelest: lt *sedums* 'die Meeresbucht, ein kleiner Hafen...' [49], lt *sadums* 'eine Haltestelle für Fischerböte am Strande' [50].

Kohanime 15. sajandi üleskirjutuses *Gypkewalke* sõnakomponent *walke* = lt *valks* [2] 'ein kleiner Bach', 'ein Regenbach (der bei warmem Wetter austrocknet)...' [51], vrd. lt *Ġipksup*

43 Kip. 192.	49 ME III 811.
44 ME I 698.	50 ME III 616; Laum.
45 Trautmann 32.	1987, 86.
46 Kip. 193, Ket. 474.	51 ME IV 457; Drav.
47 Wied. 1297.	187-191.
48 ME IV 455.	

(Žipka jõgi) [52]. Küla nime 15. sajandi üleskirjutuse seisukohalt võib *walme* 14. sajandi vormis olla eksimus, kuid samas võib oletada ka rahvaetümoloogiaprotsessi.

Rida uusi liivlaste ranna külanimesid on kirja pandud 1582. - 1583. aasta Piltene vakuraamatuse [53].

Newendorf - lv *ūš-kilā* [54], lt *Jāunciems* [55] (lt *jauns* 'uus', *ciems* 'küla'). Saksa-, liivi- ja lätikeelne külanimi ei erine tähenduse poolest. Antud juhul on võimatu teha otsust, mis keeles külanimi on algselt tekkinud.

Pissen - lv *pizā* [56], lt *Pizesciems* [57]. Antud külanimi on esimest korda kirja pandud juba 1502. a.: *weg, der von Stanszen vnnd Pizzen herkombt* [58]. Erinevalt teistest liivi ranna kohanimedest, mis esimest korda on kirja pandud 16. sajandil, võib lv *pizā* olla ka balti päritolu, vrd. muinaspreisi kohanimedega 1384 *Pysekaym*, 1388 *Pisdekaym*, 1419 *Piselauk* jne [59]. Paralleele võib leida ka leedu toponüümikast, nt. *Pisā* (jõgi), vrd. ka lt *Pisipš* (järv), *Pis-upite* [60] jne. Leedu keeleteadlane A. Vanagas seostab mainitud leedu ja läti kohanimedid läti keele sõnaga *pīsa*², *pīse* 'ein grundloser Morast (wo nur kleine Birken und Fichten wachsen)', 'ein undurchdringlicher Wald, ein dichtes Gebüsch' [61]. Siiski on liivi ja näitena toodud läti kohanimedes lühike vokaal *i*, etümoloogias pakutud appellatiivides aga pikk. Kohanime etümoloogia puhul tuleb silmas pidada ka muinaspreisi isikunime *Pisz* [62].

-
52 U IV 254.	58 Kip. 247-248.
53 Arb. 215-219.	59 Gerullis 123-124.
54 Ket. W. 462.	60 LHEZ 260; Lvv I 2., 171.
55 U IV 251.	61 LHEZ 260; ME III 233-234.
56 Ket. W. 292.	62 Trautmann 77.
57 U IV 274.	

Kohanimele võib seletust leida ka liivi keelest, vrd. lv *pezàG* 'Grus, Kehrlicht', liivi keele läänemurrakus *pizàG*, vanemate inimeste kasutuses *püzàG* [63]. Vokaal *i* on siiski mainitud apellatiivi tüves tekkinud võrdlemisi hilja, sellepärast on usutatavam kohanime balti päritolu [64].

V. Kiparsky peab kohanime *pizà* päritolult ebaselgeks [65].

Pudteraggen - lv *pitrêG* (*pütrêG*) [66], lt *Pit-rags*. V. Kiparsky arvamuse kohaselt on seegi kohanimi liitsõna: lv *pe'd-dêr(z)* 'Elentier' + *aigà* 'Ufer; Ränd; Gegend; Seite' ja vokaal *u* kajastab esimeses sõnatüves assimilatsiooniprotsessi: liivi *e* lätipärast hääldust [67]. Liivi keele läänemurdes on toimunud häälikumuutus *e* > *ü* [68], kuid *pitrêGi* küla asub liivi keele idamurde territooriumil ning läänemurde küladest võrdlemisi kaugel. Kuidas seletada sõnatüvelist vokaali *i*? Võimalik on elanike migratsioon või mõni muu ekstralingvistiline faktor. Kahjuks pole teada, mis külas L. Kettunen pani kirja külanime variandi *pütrêG*. Küsimusele, kas häälikumuutus *e* > *ü* on kunagi toimunud laiemal liivi keele alal, saab vaevalt vastata jaatavalt.

Võttes arvesse eelnevalt sõnakomponendi lv *-rêG*, lt *-rags* kohta öeldud, tuleb esimeseks sõnatüveks arvatavasti pidada sks *Pudte-*, lv *pit-*, *püt-*.

Sounaggen - lv *sânaG* [69], lt *Saũnagc(iems)* [70] küla nime seostab L. Kettunen teatava ebakindlusega läänemeresoome keeltes levinud kalanimega *e sâinas*, *sâinakas*, sm *sâynävä*, vps *sâynged* 'Kühling

63 Ket. W. 284.

64 Ibid.

65 Kip. 247-248.

66 Ket. W. 295.

67 Kip. 230.

68 Posti 17.

69 Ket. W. 394.

70 U IV 252.

[71]. Siiski ei leidunud L. Kettuse sõnaraamatu järgi otsustades liivi keele sõnavaras sellist sõna vähemalt sel sajandil. Rekonstruktsiooni järgi oleks see *säunaG [72]. Järelikult tuleb võtta arvesse võimalust, et kohanimi pärineb eesti keelest. *Tra* külas on kirja pandud kohanime variant *säinaG*, mis L. Kettuse oletuse kohaselt on tekkinud eesti keele mõjul [73]. Nagu külanime *piṭrêG* üleskirjutus 16. sajandil, nõnda kajastab ka *Sounaggen* arvatavasti lätipärast hääldust.

Wayden - lv *va'id* [74], lt *Vaidc(ciems)* [75] - läänemeresoome päritolu kohanimi on seostatav liivi keele sõnaga *va'it* 'Zwischenraum' [76], vrd. ka e *vahe* 'Zwischenraum', ka 'Grenze' [77]. Võimalik, et viimane tähendus on olnud ka liivi keele sõnal.

Külanimesid *koštrêG* ja *kūolka* võib dokumentides leida alates 18. sajandist.

Lv *koštrêG* (*k^hoštrêG*) [78], lt *Košrāgc(iems)* [79] küla vanem nimi on L. Kettuse andmete järgi olnud *košt'-jo'uG*, *košt'-jo'uk-külà* [80]. Nagu näha, on seegi küla oma nime saanud hüdronüümi järgi. L. Kettunen oletab, et -êG, -aG kohanimedes võib olla liivi keele sõna *agja 'Rand, Gegend' lühenemise tulemus' [81]. Kohanime esimese komponendi *koštr-* (*k^hoštr-*) etümoloogia jääb siiski ebaselgeks. Seepärast köidavad tähelepanu L. Kettuse mainitud vanemad külanime variandid, mis osutavad, et algselt ei ole -r- esimesse komponenti kuulunud. Väga võimalik, et küla- ning jõe-nimi pärineb mõnest isikunime *Constantinus* lühenenud variandist, vrd, e *Kosti*, *Kosta* [82]. Sel-

71	Ket. W. 394.	77	Wied. 1285-1286.
72	Ket. W. 392.	78	Ket. W. 146.
73	Ket. W. 392.	79	U IV 251.
74	Ket. W. 464.	80	Ket. W. 146.
75	U IV 252.	81	Ket. W. VIII.
76	Ket. W. 466.	82	Rajandi 99, 208.

liseid nimesid on oma lastele pannud ka Läti ter-
ritooriumil elavad läänemeresoomlased, vrd. 1289
Coste Riias, 1355-62 *Coste Kuramaal* Kuldiga ümb-
ruses, samuti 15. sajandil *Costi* Ruhjas [83].
Liivi *košt-*, *k^uošt-* lähtevormiks on arvatavasti
olnud variant *Kosti*.

-*rēG*, -*rags* on kohanimele liidetud kohaliku
traditsiooni järgi.

Seniste andmete kohaselt leidub kohanimele
läti toponüümikas vaid üks teataval määral eba-
kindel paralleel: talunimi *Koši* (samuti Põhja-Ku-
ramaalt) [84].

Külanime *kūolka* [85], lt *Koļka*, *Koļksc(iems)*
[86] (algselt *Domesnes*) seostatakse läänemeresoo-
me keeltes levinud lekseemiga e *kolgas*, *kolk*
'Winkel, Ecke, District, Anger, Meerbusen' [87],
sm *kolkka* 'Ecke, Winkel' [88]. Võimalik, et maa-
sääre nimetusena lv *kūolka-nanā* 'Kap Domesnās'
[89] on tekkinud enne 18. sajandit, kuid küla ni-
me allikaks on see küll olnud. Teatud probleem
tekib seoses sellega, et tänapäeva liivi keeles
esineb kõnesolev sõna vaid kohanimena, seega tu-
leb arvestada ka kohanime võimalikku eesti pärit-
olu (sisserändajatest Saaremaalt kõnelevad doku-
mendid juba 16. sajandist alates [90]).

Apellatiiv *koļka*, mida J. Endzelīns peab
liivi laenuks, esineb ka läti keeles. Dundaga
vallas on see registreeritud tähendusega 'ein
sandiger Vorsprung im Meere' [91]. Peale Dundaga
valla on apellatiiv *koļka* laenatud läti keelde
veel kahes Kuramaa vallas tähendustega 'sügav
koht vees' (Upesgrīvas) ning 'liivane maasäär'
(Irlavas); laen *koļks* 'liivane maasäär' on re-
gistreeritud ka Vidzemes Svētīsi vallas [92].

Läti kohanimedes on apellatiiv levinud Põh-
ja-Kuramaal ning samas ka Põhja-Vidzemes. J. End-
zelīns on osutanud vastavate kohanimede võimali-

83 Stoebke 39.

84 Lvv I 2, 119.

85 Ket. W. 184.

86 U IV 251.

87 Wied. 331, Ket. W.
164.

88 Ket. W. 164.

89 Ibid.

90 Pried. 1980; Arb.
215-219.

91 ME II 254.

92 Rage 40.

kule liivi päritolule [93]. Siiski on talunimed *Koļka* Põhja-Vidzeme Ķopi ja Lode valdades arvata-vasti eesti päritolu.

Vaadeldavate kohanimedega etümologiseerimisel tuleb võtta arvesse ka keskalamsaksa laenu läti keeles *koļka* 'eine grosse Gruft auf dem Wege' [94], *kuļka* 'eine ausgefahrene Gruft auf dem Wege', 'eine tiefe Stelle im Flusse' [95], mis on laialt levinud Kuramaal ning Läti keskosas Zemgales [96], sama on registreeritud ka Vidzemes [97].

Lv *muštānūm* [98], lt *Meļšils(iems)* [99] küla nimi tuleb dokumentidesse samuti võrdlemisi hilja [100]. Külanime tähendus liivi ja läti keeles praktiliselt ei erine, kui võtta arvesse, et tänapäeva lv *nuṃ* 'Heidekraut' varasem tähendus on ilmselt olnud 'Heide' [101], vrd. ka e *nōmm* 'Heide, hügeliger Sandboden' [102].

Järelikult on võimatu öelda, kas kohanimi on algselt tekkinud liivi või läti keeles.

V. Kiparsky on oletanud, et küla algseks nimetuseks võis olla 1582.-1583. aasta vakuregistris kirja pandud balti päritolu külanimi *Sareyken*, mis on mainitud *Domesnesti* ja *Gipkeni* vahel [103].

Võttes arvesse kõike eelnevalt mainitud, võib liivi ranna külanimesid jagada mitmesse rühma.

I. Liivi keele (mõnel juhul võib-olla ka eesti keele) apellatiividest tekkinud kohanimed

Īra, *irè*, *kùolka*, *piṛēG* (?), *sānaG*, *va?id*.

II. Balti või läti päritolu kohanimed: *lūʹž*, *ģiṗk*, *pizà*.

III. Kohanimed, mille tähendus läti ja liivi keeles on identne ning esimesed kirjapanekud ei anna selgust, kummas keeles kohanimi on algselt tekkinud: lv *ūškilà* // lt *Jaunciems*, lv *muštānūm* // lt *Meļšils*.

93 Lvv I 2, 116.

94 ME II 254.

95 ME II 306; EH I 671.

96 Laum. 1987, 58-59.

97 EIV II 106; EH I 671.

98 Ket. W. 236.

99 U IV 251.

100 LPSR CVVA.

101 Ket. W. 236.

102 Wied. 684.

103 Kip. 152-153;

Arb. 218.

IV. Liitkohanimed, mille üks komponent on seletatav läänemeresoome (liivi või eesti) keelte seisukohalt, teine aga balti poolt: *koštrāG*, (*kkoštrāG*), *pitrāG* (?)

V. Liitkohanimi, mille üks komponent võib olla nii läänemeresoome kui balti päritolu, teine komponent aga balti päritolu: *sīkrāG*.

Vaadeldud materjali najal võib järeldada, et Põhja-Kuramaa liivi ranna dokumentides registreeritud kõige varasemates kohanimedes on nii läänemeresoome kui balti elemente.

L ü h e n d i d n i n g k a s u t a t u d
k i r j a n d u s

Arb. = Arbusov, L. Ein Verzeichnis der bäuerlichen Abgaben im Stift Kurland (1582-83). - Acta Universitatis Latviensis. Rīga, 1924. S. 163-286; **Biel.Gr.** = Bielenstein, A. Die Grenzen des lettischen Volksstammes und der lettischen Sprache in der Gegenwart und im 13. Jh. St. Petersburg, 1892; **Blese** = Blese, E. Latviešu personu vārdu un uzvārdu studijas I. Rīgā, 1929; **Drav.** = Draviņš, K. Zur Deutung einigen nordkurländischer Ortsnamen. - Scando-Slavica. Tomus 22. Copenhagen, 1976 S. 187-191; **EH** = Endzelīns, J., Hauzenberga E. Papildinājumi un labojumi K. Mūlenbacha Latviešu valodas vārdnīcai. I. sējums. Rīga, 1934-1938; **Endz.** Lvv II = Endzelīns, J. Latvijas vietu vardi II. Rīga, 1925; **EIV** = Raže S., Kagaine E. Ergemes izloksnes vārdnīca II. Rīga, 1978; **Gerullis** = Gerullis, J. Die altpreussischen Ortsnamen. Berlin - Leipzig, 1922; **Ket.** W. = Kettunen, L. Livisches wörterbuch mit grammatischer einleitung. Helsinki, 1938; **Kip.** = Kiparsky, V. Die Kurenfrage. - Suomalaisen Tiedekatemia toimituksia. Sarja B, nide XLII. Helsinki, 1939; **Laum.** 1973 = Laumane, B. Zivju nosaukumi latviešu valodā. Rīga, 1973; **Laum.** 1987 = Laumane, B. Zvejvietu nosaukumi Latvijas PSR piekrastē. Rīga, 1987; **LEW** = Fraenkel, E. Litauisches Etymologisches Wörterbuch. Heidelberg, 1962; **LHEZ** = Vanagas, A. Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas. Vilnius, 1981; **LKZ** = Lietuvių kalbos žodynas VII. Vilnius, 1966; **LPSR CVVA** = Latvijas PSR Centrālais Valsts Vēstures

Arhīvs, 6999 f., 43.1; LUB = Liv-, Esth- und Kur-
 ländisches Urkundenbuch nebst Regesten. Bd. 3.
 Reval, 1987; LUN = Latvijas PSR ūdenstecu nosau-
 kumi I - II, Rīga, 1986; LVA = Latvijas vēstures
 avoti. II sēj., I burtn. Rīgā, 1937; Lvv I 2 =
 Endzelīns, J. Latvijas PSR vietvārdi. I daļa, 2.
 sējums. Rīga, 1961; ME = Mīlenbahs, K. Latviešu
 valodas vārdnīca. Rediģējis, papildinājis, tur-
 pinājis J. Endzelīns. I - IV. Rīga, 1923-1932;
 Posti = Posti, L. Grundzüge der livischen Lautge-
 schichte. Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia
 LXXXV. Helsinki, 1942; Pried. = Priedīte, Ī. Sām-
 salieši Ziemeļkurzemē 18. gs. otrajā pusē un 19.
 gs. sākumā. - Zinātniskās atskaites sesijas ma-
 teriāli par arheologu un etnogrāfu 1979. gada pē-
 tījumu rezultātiem. Rīga, 1980. 183.-185.lpp;
 Raže = Raže, S. Baltijas somu valodu aizguvumi
 latviešu valodā, ko pirmais etimoloģizējis J.
 Endzelīns. - Dialektālās leksikas jautājumi I.
 Rīga, 1986. 18.-126.lpp.; Rajandi = Rajandi, E.
 Raamat nimedest. Tallinn, 1966; Stoecke = Stoe-
 ke, D. E. Die alten ostseefinnischen Personen-
 namen im Rahmen eines urfinnischen Namensystems.
 Hamburg, 1964; Trautmann = Trautmann, R. Die alt-
 preußischen Personennamen. Göttingen, 1925; U IV
 = Plakis, J. Latvijas vietu vārdi un latviešu pa-
 vārdi. I d. Kurzemes vārdi. - Latvijas Īniversi-
 tātes Raksti. Filoloģijas un filozofijas fakultā-
 tes sērija. 4.(I) sēj. Rīga, 1936; Wied. = Wiede-
 mann, F. J. Ehstnisch-deutsches Wörterbuch. St.
 Petersburg, 1893; Untersuchung = Kettunen, L. Un-
 tersuchung über die livische sprache. Tartu,
 1925.

Керсти Б о й к о
 (Рига)

О НАЗВАНИЯХ СЕЛ У ЛИВОВ СЕВЕРНОЙ КУРЛЯНДИИ

Р е з ю м е

В статье дается хронологическое обозрение
 прибалтийско-финских и балтийских элементов в
 названиях сел у ливов Северной Курляндии.